

OORLOG IN OEKRAÏNE

VLUCHTEN VOOR DE OORLOG – KINDEREN OP DE VLUCHT – VLUCHTELINGEN IN EUROPA

- Deze lesbrief geeft handreikingen voor het bespreekbaar maken van de oorlog in Oekraïne in de klas. We maken hierin gebruik van twee bestaande Amnesty-lespakketten en het Amnesty-spreekbeurtje over Vluchtelingen in Europa.
- Bovenbouw PO (vanaf groep 6) en onderbouw VO (klas 1, 2 & 3)
- 45-60 minuten

INTRODUCTIE

De lespakketten **Kinderen op de vlucht** en **Vluchten voor de oorlog** zijn beide geschreven vanuit het perspectief van de mensenrechten en kinderrechten. Dat betekent dat er wordt gekeken naar welke rechten er geschonden worden in tijden van oorlog. De pakketten zijn daardoor goed in te zetten om de invasie van Oekraïne door Rusland bespreekbaar te maken.

Het beeldmateriaal bij de pakketten is gericht op andere conflictgebieden zoals Syrië, Irak en Somalië. We verwijzen je daarom graag door naar het jeugdjournaal, dat een paar treffende items heeft gemaakt waarin Oekraïense kinderen centraal staan:

- Maria woont bij Jake in Polen: www.youtube.com/watch?v=WKSHpycPtjY
- Sandra woont nu in Nederland: www.youtube.com/watch?v=rlazR7TcOSE
- Kinderen vluchten alleen met hun moeder: www.youtube.com/watch?v=IKciDjvBjPw
- Victoria vlucht met haar moeder en hond: www.youtube.com/watch?v=vvdKMWBNDMA
- Josephine probeert weg te komen uit Oekraïne: www.youtube.com/watch?v=Hb138E-vig8
- Julia (14) gaat Oekraïense vluchtelingen ophalen: www.youtube.com/watch?v=c_OcdlhIUSk

© Nikolay Doychinov / AFP

TIP!

Houd zelf ook de actualiteiten in de gaten om ervoor te zorgen dat deze les up-to-date blijft. Gebruik hiervoor bijvoorbeeld het jeugdjournaal of andere nieuwskanalen voor kinderen. Meer over de rechten en de juridische status van Oekraïense vluchtelingen in Nederland vind je op www.refugeehelp.com/get-help/category/legal-registration

Deze fragmenten geven de leerlingen een goed beeld van wat er in Oekraïne aan de hand is. Na een of enkele van deze filmpjes gekeken te hebben, kunnen de opdrachten uit de lespakketten met focus op de actualiteit aangeboden worden. Als er dan nog onduidelijkheid is, kan het volgende fragment, dat het jeugdjournaal vlak na de invasie maakte, eventueel helpen om die wat weg te nemen: www.youtube.com/watch?v=mXVxbFdcvMA. Hierin worden een aantal veelgestelde vragen van kinderen behandeld.

VLUCHTEN VOOR DE OORLOG

Dit pakket (bestel hier) bestaat uit het werkblad 'dit ben ik/dit weet ik', een lesposter met een aantal opdrachten en leesteksten en een placemat met gespreksonderwerpen binnen het thema. Voor de les over Oekraïne raden we de volgende opbouw aan:

DIT WEET IK

Start met het werkblad 'dit weet ik' en activeer op die manier de voorkennis die de leerlingen hebben over vluchtelingen. Dit begint met een aantal begrippen en definities. Daarna vullen de leerlingen in de denkwolkjes hun gedachten in over vluchtelingen en de oorlog. Vervang hierbij eventueel Syrië voor Oekraïne. In het midden van het werkblad leren de leerlingen over internationale verdragen die de mensenrechten en kinderrechten van vluchtelingen beschermen. Daaronder staat een foto van Ghatim. Vervang deze foto door één van de filmpjes uit de introductie en laat de leerlingen opzoeken welke kinderrechten ze tegen zijn gekomen in het gekozen fragment.

DIT BEN IK

Op de achterkant van 'dit weet ik' staat 'dit ben ik'. Hierbij worden de leerlingen uitgenodigd om na te denken over onrecht en veiligheid én over hun kinderrechten. Laat de leerlingen eerst het werkblad maken, en laat ze daarna in duo's hierover spreken. Welke overeenkomsten en verschillen zien ze? En hoe zit dat met één van de gevluchte kinderen uit de eerdergenoemde fragmenten?

KINDERRECHTENVERDRAG

Op de lesposter staat de opdracht 'kinderrechtenverdrag'. Hierin zien de leerlingen dat je de kinderrechten kunt onderverdelen in vier categorieën. Laat ze de kinderrechten die ze hebben opgezocht bij nummer 2 (internationale verdragen) opzoeken en turven. In welke categorie worden de meeste rechten geschonden? En waarom daar? De opdracht muurtje bouwen gaat over de wederopbouw na een oorlog. Welke kinderrechten moeten dan als eerste hersteld worden? Laat de leerlingen in deze opdrachten samenwerken in twee- of drietallen zodat ze echt het gesprek aangaan over deze opdracht. Daag ze ook uit om te verwoorden waarom ze voor deze rechten gekozen hebben.

TIP!
Bij deze les zit ook een aandachts-richter. Dit is het kofferlabel waarbij de leerlingen nadenken over wat ze mee zouden nemen als ze moesten vluchten. Deze opdracht is te gebruiken als start van de les maar kan ook tussen de onderdelen door ingezet worden om de leerlingen te activeren.

KINDEREN OP DE VLUCHT

Dit pakket (bestel hier) bestaat uit het werkboekje 'kinderen op de vlucht', waarin de verhalen worden verteld van vier gevluchte kinderen uit verschillende landen. Voor de les over Oekraïne raden we de volgende opbouw aan:

STARTVRAGEN

Begin met de startvragen op pagina 4. Leerlingen worden hier uitgedaagd om na te denken over redenen om te vluchten en wat je als eerst meeneemt als je gedwongen wordt zo snel mogelijk te vertrekken. Hierbij bestuderen de leerlingen ook de foto's die erbij staan. Op de foto's zie je bijvoorbeeld veel vluchtelingen met een telefoon. Dit is een goede aanleiding om het erover te hebben waarom dit voor veel mensen het eerste is dat ze meeneemen. Deze vragen kunnen ook gekoppeld worden aan een van de fragmenten uit de introductie. Wat hebben deze kinderen meegenomen? En waarom zullen ze daarvoor gekozen hebben?

ZO ZIT HET

De 'zo zit het'-vragen op pagina 8 en 9 gaan over veelgebruikte woorden die te maken hebben met migratie en vluchtelingen. Leerlingen leren over de verschillen tussen begrippen als vluchteling, staatloze en migrant en kunnen op die manier berichtgeving over vluchtelingen ook beter begrijpen.

FISHBOWL-DIALOOG

Op pagina 26 staat de fishbowl-dialogoog uitgewerkt. In deze dialogovorm gaan leerlingen steeds in tweetallen in gesprek over een stelling of dilemma. De dilemma's uit het werkboek kan je vervangen door één van de filmpjes in de introductie. Hier vind je een aantal suggesties:

- Kijk **Sandra (12) uit Oekraïne woont nu met haar zusje in Nederland** op [YouTube](#) en bespreek: 'De Nederlandse regering zou mensen meer moeten motiveren hun huis open te stellen voor Oekraïense vluchtelingen.'
- Kijk **Julia (14) gaat Oekraïense vluchtelingen ophalen** op [YouTube](#) en bespreek: 'Thuis op de bank zitten afwachten tot de oorlog voorbij is, is eigenlijk geen optie. Iedereen moet wat doen.'
- Kijk **Kinderen vluchten met hun moeder naar Polen, vaders mogen niet mee** op [YouTube](#) en bespreek: 'De regering mag mannen niet verplichten om mee te vechten.' *Volgens de mensenrechten mogen mensen niet gedwongen worden als militair te dienen als dat in strijd is met hun geweten, geloof of overtuiging. Zij moeten dan de kans krijgen zich op een andere manier in te zetten voor hun land. Bijvoorbeeld als reddingswerker of ehbo'er.*

← TIP!

Om deze opdracht aansprekender te maken kan je werken met een krantenartikel of nieuwsbericht van internet waarin minimaal twee van deze begrippen voorkomen. Vaak worden bijvoorbeeld 'vluchteling' en 'migrant' genoemd. De leerlingen kunnen dan door de tekst goed te lezen uit de context halen of het bericht goed gebruikt is.

MENSENRECHTEN-PERSPECTIEF

Amnesty zet zich in voor mensenrechten. Zeker in tijden van oorlog staan deze onder druk. Laat de leerlingen over onderstaande kwesties in gesprek gaan tijdens de fishbowl-dialogoog. Gebruik hier eventueel de mensenrechtenpaspoortjes bij (www.amnesty.nl/wat-we-doen/educatie/bestelformulier-mensenrechten-paspoortjes)

- **Artikel 14** van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens zegt: 'Als je rechten worden bedreigd mag je vluchten naar een ander land'. Geldt dit voor elke vluchteling? Denk eens terug aan de filmpjes. Wie kunnen er niet van dit recht gebruikmaken?
- **Artikel 19** zegt: 'Je hebt recht op informatie en mag je eigen mening vormen. Je hebt ook het recht die te uiten'. Welke voorbeelden kan je noemen waar dit recht geschonden wordt in tijden van oorlog? Mogen mensen in Oekraïne of Rusland zich uitspreken tegen de oorlog? Waarom wel of niet?
- **Artikel 28** zegt: 'Landen moeten ervoor zorgen dat de mensenrechten kunnen worden nageleefd'. Welke voorbeelden ken je waarin de Russische autoriteiten dit mensenrecht overtreden? Zitten hier ook voorbeelden bij die over de inwoners van Rusland zelf gaan? Zo ja, welke?

VLUCHTELINGEN IN EUROPA

Dit boekje ([bestel hier](#)) is goed in te zetten als leidraad voor een onderzoek over vluchtelingen die momenteel uit Oekraïne komen. Leerlingen lezen een hoofdstuk en gaan dan zelf op zoek naar informatie over hoe de situatie is voor de huidige vluchtelingen. Ook als leerlingen een werkstuk gaan schrijven of spreekbeurt gaan houden over dit onderwerp geeft het boekje ze een richting in hoe ze de huidige situatie in Oekraïne hierin kunnen betrekken.

1) ALI UIT SOMALIË

&

2) WAAROM VLUCHTEN MENSEN?

Leerlingen lezen eerst over Ali en daarna over de verschillende redenen waarom mensen vluchten. Laat de leerlingen zelf op zoek gaan naar verhalen van Oekraïense vluchtelingen. Bijvoorbeeld aan de hand van de filmpjes uit de introductie. Welke vluchtredekenen geven de kinderen in deze verhalen? Probeer hierbij de leerlingen uit te dagen verder te denken dan alleen de politieke redenen (oorlog). Wat geven de kinderen uit de filmpjes aan? Moest hun vader vechten in het leger of hebben ze geen huis meer?

Wanneer dit onderwerp helder is, nodig de leerlingen dan uit om zelf een verhaal te schrijven waarbij ze in de huid kruipen van een leeftijdsgenoot uit een oorlogsgebied. Deze werkvorm heet perspectiefwisseling.

LET OP!

Deze oefening kan veel emoties losmaken bij leerlingen. In het bijzonder bij leerlingen die zelf uit een conflictgebied komen. De werkvorm *perspectiefwisseling* is dan wellicht te confronterend. In plaats daarvan kan je ze dan een reactie laten schrijven op de stelling uit het verhaal van Ali: 'Regeringen moeten mensen beschermen en geen grenzen.' Zijn ze het met deze stelling eens? Waarom wel of niet?

3) VLUCHTELINGEN IN EUROPA

&

4) PER BOOT NAAR EUROPA

Hoofdstuk 3 gaat over hoe het na aankomst in Europa geregeld is voor vluchtelingen. Ook staan er afspraken in tussen de Schengenlanden. Vraag de leerlingen naar wat ze nu weten over de situatie van Oekraïense vluchtelingen. Hoe gaat de overstek van Oekraïne naar Polen en hoe worden de vluchtelingen opgevangen? In dit hoofdstuk staat ook een stuk tekst over Syrische vluchtelingen en hun achtergrond. Hoe zit dit met Oekraïense vluchtelingen? Laat de leerlingen hier bijvoorbeeld gegevens over opzoeken. Hoeveel mensen zijn er al op de vlucht en vanuit welke steden komen deze mensen?

Het vierde hoofdstuk gaat over de manieren van vervoer. Ook hier wordt in de filmpjes uit de introductie veel duidelijk over. Welke manieren van vervoer worden in de filmpjes genoemd? En welke route wordt er dan genomen naar opvangplekken in Nederland?

5) VLUCHTELINGEN-PROBLEEM AANPAKKEN

&

6) ASIELPROCEDURE IN NEDERLAND

In de laatste twee hoofdstukken gaat het vooral over hoe de situatie voor vluchtelingen zo menselijk mogelijk gemaakt kan worden na hun vlucht. Ook wordt er ingegaan op hoe een vluchtroute zo veilig mogelijk gemaakt kan worden zodat er minder mensen overlijden onderweg.

Daag de leerlingen uit op zoek te gaan naar wat er op dit moment is afgesproken over de vluchtelingen uit Oekraïne:

- Hoeveel vluchtelingen uit Oekraïne zijn er momenteel in Nederland?
- Waar verblijven ze?
- Zijn er al afspraken gemaakt over het verblijf van de vluchtelingen?
- Hoe verhoudt zich dit tot de asielprocedure die in het boekje staat beschreven? Wordt het nageleefd of wordt er ook van deze regels afgeweken?

Zijn er vragen over deze lesbrief of over een van de bovenstaande lespakketten? Neem dan contact met ons op via educatie@amnesty.nl. Heb je liever dat een gastdocent deze les geeft? Vraag een gratis gastles aan via www.amnesty.nl/gastles.